

Fóia basericésca.

Organu

pentru cultura religiosa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

10 Decembre 1885.

Cuprinsulu:

Invierea Mantuitorului din morti. — Contribuirile la fondulu deficientiloru, a veduveloru si a orfaniloru de preoti. -- Caderea steleloru in ser'a de 27 Nov. n. 1885. — Câteva observări la Liturgiariulu celu nou tiparitu in Blasiu la 1870. — Literatur'a. — Sentintie morali latine.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiulu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1885.

Tipograf'a Seminarului gr.-cat. in Blasiu.

Inviarea Mantuitorului din morti.

Nu i a fostu destulu blasfemului pictoru Wereschagin, că a atacatu virginitatea perpetua a maicei Domnului, că a aruncatu cu tina in „*cea ce este mai onorata decâtu Cherubinii si mai marita fora de asemenare decâtu Serafimii*“ in creatur'a lui Domnedieu cea mai inalta decâtu tote creaturile; nu i au fostu destulu acést'a, ci că blasfemí'a se fia adeveratu diabolica, a atacatu si misteriuu celu mai plinu de mangaiare alu crestiniloru, misteriuu invierei Mantuitorului nostru Isusu Christosu din morti, care este garanti'a invierei nostre la diu'a cea mai depre urma, că-ce precum dice Santulu apostolu Paulu: „*de credemu, că Christosu a moritu si a inviatu, asiá si Domnedieu pre acéia, cari au adormitu întru Isusu, aducei-va împreuna cu elu*“. I Tes. IV. 13.

Anu amintitu adecă inca in numerulu proprecedentu, cumcã blasfemulu pictoru Wereshagin intre alte imagini ale sale espuse in Viena, a espusu si un'a, carea representa invierea Mantuitorului nostru din morti. Mantuitorulu inse aci nu este depinsu cu faci'a cea clarificata, a careia numai umbr'a, cându o au vediutu in muntele Taborului cei trei Apostoli, Petru, Jacobu si Joanu, au esclamatu: „*Domne bine este noue a fi aiciá*“; nu este depinsu cu faci'a cea atinsa de radi'a cea preste fire a Paradisului; nu este depinsu că unu erou, ce cu flamur'a cea alba in mana anuncia lunei invingerea inamicului celui mai mare si mai depre urma, invingerea mortei; ci cu una adeverata malitia satanica! este depinsu, că unu mortu numai la aparintia, ce treziindu-se, cu una facia hidosa se uita din momentu că din alta lume, cătu ostasii spariati fogu in tote laturile.

Nu din Evangelisti s'a inspiratu blasfemulu pictoru Wereschagin in depingerea imaginii acesteia a invierei Mantuitorului, nu căce Evangelistii despre una trezire a Mantuitorului din una morte aparenta nu vorbescu nicairi. Ma blasfemulu pictoru nu s'a inspiratu nice baremu din fapt'a fariseiloru jidovesci, cari nice unulu nu a sustienutu, că Mantuitorulu a fostu mortu numai la aparintia, ci au cugetatu numai, că potu insielá poporulu, deca voru divulgá fain'a, că Apostolii dormindu ostasii au furatu corpulu lui, si apoi au disu „*că a inviatu*“. Rea si plina de malitia a fostu si portarea fariseiloru jidovesci. Inse eli celu pucinu nu pre Mantuitorulu l'au espusu că pre unu insielatoriu, ci numai pre Apostoli, nu pre insusi Fiulu lui Domnedie, ci numai pre nesce omeni. Blasfemulu pictoru Wereschagin inse pre insusi Mantuitorulu, pre insusi Fiulu lui Domnedieu, pre insusi adeverulu, lumin'a si dreptatea, l'au espusu că pre unu insielatoriu, care bine ar' fi sciutu, că nu a fostu mortu

în adevăru ei numai la aparinția, și totuși i a făcutu pre Apostoli se creda, cumcă a înviatu în adevăru din morți, și nu că s'a tređitu numai din una morte aparente.

Rationalistiloru de astăzi, fariseiloru celoru moderni, li s'a parutu portarea fariseiloru jidovesci prea primitiva. Eli bine au vedintu, cumcă învierea Mantuitoruluiu din morți nu se pote nice decum negă prin divulgarea faimei, că Apostolii dormindu ostasii l'au furatu din momentu, și apoi au đisu: „*că a înviatu*“. Din care cauza și au luat refugiulu la una esplicare mai „geniala“. Si esplicarea acést'a „geniala“ stă în ace'a, că Mantuitorulu a fostu numai la aparinția mortu. Esplicarea acést'a apoi mai cu sema Renan o a înfrumșetiatu cu tote ornamentele de stilu, de logica insielatoria și de fantasia atitiată, de care pote dispune unu francesu instruitu. Din acést'a s'a inspiratu și Wereschagin, cându a scrisu cu penelulu artistului ace'a, ce Renan a fostu scrisu cu condeiulu invetiatului.

Nu este lipsa, că se ne ocupamu cu esplicarea cea „negeniala“ a fariseiloru jidovesci. Eli sustieneáu adecă, cumcă Apostolii au furatu trupulu Mantuitoruluiu, precându dormieáu ostasii pusi la paza. Pre acestia i-a combatutu Santulu Augustinu odata pentru totu de a-un'a cu câteva cuvinte, cându a đisu: *bravi martori, cari marturisiti despre ce'a, ce ati vedintu, cându ati dormitu!*“

Este lipsa înse mare, că se ne ocupamu cu esplicarea cea „geniala“ a criticeii moderne destructive, că Mantuitorulu a fostu mortu numai la aparinția, că și în acést'a se se veda, de ce midiloce se folosesece scientia moderna, cându este vorb'a de atacarea religiunei crestine și a adevăriloru ei de credinția și istorice.

Cumcă Mantuitorulu morit'a în adevăru seau nu, deca cineva nu voiesce, se creda celoru patru evangelisti, atunci nu se pote convinge decâtu din împregiurarile premergutorie morței.

Mai antaiu Renan, Wereschagin și toți celi de calibrulu lor și intipuescu, că la Romanii antici esecutarea unui delincuentu eră asia umana, cum este astăzi, cându pre delincuentu lu ducu de bratiu pana la locul de pierdiare, eră carnificele apare îmbracatu în vestimente negre, cu gileta alba și manusi de glacé, ma i se imputa aspru și este stigmatizatu de barbaru, deca delincuentele nu este mortu în trei seau patru secunde. Romanii antici nu eráu nice asia fini, nice asia umani că europenii cei moderni. La eli echu judecatu la morte, nu eră numai fiulu perirei, ei eră în celu mai adevăratu sensu alu cuventului fiulu dorerei. De elu nu-i mai eră nimenuia mila, și cei ce eráu incredintiatu cu esecutarea lui, poteáu face cu elu ce voiáu. Ma că lucrulu se fia mai crudu, cu esecutarea lui se incredintiáu de comunu ostasi, cari de dupa natur'a ocupatiunei lor în genere numai omeni milosi nu poteáu se fia, abstragundu dela ace'a, că și ostasii aceia eráu din cei mai de diosu. De aci a urmatu, că desu prin lege nu eră prescrisu, totuși pre celu judecatu la morte înainte de ce l'aru poruți spre locul de pierdiare, regulatu lu bateáu

cu mele, vine, toiage si inca de multe ori asia de crudelu, câtu sermanulu si dá sufletulu inca pana ce nu porniá spre locul supliciuului. Pregatirea spre supliciu de multe ori erá insusi supliciuulu, ma mai grea si mai doresosa decâtu insusi supliciuulu, asia câtu miserulu delincuentu doreá, cá se-si dé odata sufletulu. Astu-feliu bataile, ce le-a suferitu Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu inainte de restignire, si deca au fostu numai ordinarie, au trebuitu se fia tare crancene. Bataile Mantuitoriului inse nu au fostu numai ordinarie, ci estraordinarie. Elu nu a fostu consideratu numai de unu delincuenta comunu, care a facutu reu numai unui omu privatu, ci a fostu consideratu cá unu resvretoriu publicu alu poporului. Acusatoriulu lui nu a fosu numai unu omu privatu, ci a fostu cét'a cea mare de farisei si literati jidovesci, cari nu s'au potutu linisti nice dupa-ce l'au vediatu restignitu pre cruce. De unde si pote omulu intipuí, câtu de tare voru fi indemnatu acestia pre ostasii romani, cá se-lu maltracteze cu bataile. Asemene ostasii romani inca nu aveáu inaintea loru numai unu delincuenta comunu, ci aveáu inaintea loru pre unulu, ce erá acusatu cu inalta tradare, pre unu jidovu urgisitu, ce se numise pre sine imperatu. De unde tota ur'a ostasiloru romani in contr'a Jidoviloru s'a versatu preste Isusu, câtu bataile, ce le-a suferitu dela eli, au trebuitu se fia neindatinate. Acést'a se vede si de acoló, cá dupa-ce s'au saturatu de bataia, i au impletitu cununa de spini si l'au incoronatu, cá astu-feliu maltratarea se fia si mai mare. Asia ceva nu ni amintesece istori'a se fi facuta ostasii romani cu nimene.

In urn'a batailoru acestor'a Mantuitoriulu a fostu de securu atâtu de slabitu, câtu nu i a mai trebuitu multu, cá se-si dé sufletulu. Si in adeveru Evangelistii ni si marturisescu, cá a fostu tare slabitu, de ore-ce nu a fostu in stare se-si duca nice crucea pana la locul de pierdiare, cum erá prescriu prin lege. Dein care cauza esecutorii lui au silitu pre Simeonu Cireneulu, cá se-i duca crucea.

Ajungundu la locul de supliciu Mantuitoriulu a fostu restignitu. Restignirea se intemplá in doue moduri. Anume seau se legá delincuentele cu funii, seau se intiepeaná de lemnu cu pirone batute in mani si in petiore. La Mantuitoriulu a fostu alesu modulu alu doile cá mai barbaru, mai tiranu si mai impreunatu cu doreri. Prin modulu acest'a crudu de restignire i s'au spartu Mantuitoriului vinele dela mani si dela petiore, din cari au trebuitu in scurtu tempu se se scurga mai totu sangele, cu atâtu mai vertosu, cá ranele prin greutatea corpului devineáu din minutu in minutu totu mai mari, asia câtu Mantuitoriulu in scurtu tempu a trebuitu se-si dé sufletulu. Si in adeveru Evangelistii toti patru marturisescu, cá a moritu in tempu forte scurtu, inainte de ce au moritu cei doi facutori de rele impreuna restigniti, despre cari nice unu Evangelistu nu ni marturisesce, cá ar' fi fostu batuti inainte de restignire la olalta cu Mantuitoriulu. Prin urmare nesuferindu atât'a, nu e mirare, cá nu au morita deodata cu Mantuitoriulu.

Cumcă Mantuitoriulu în urm'a batailoru celoru multe si tirane si în urm'a restignirei celei crude a trebuitu se mora în scurtu tempu, se vede din una intemplantare, ce ni o enaréza Josivú Flaviu în descrierea vietiei sale § 7. Ni spune adeca Josifu Flaviu, cum dupa derimarea Jerusalimului lenga Tekoa a afluat mai multi Jidovi restigniti de Romani. Elu a cunoscutu pre trei dintre acestia, si s'a rogatu de imperatulu Titu, cá se-i libereze. Titu s'a învoitu, si i a luatu numai decátu diosu depre cruce. Pre lenga totu ajutoriulu mediciloru inse nu a potutu mantú pre nice unulu, ci toti trei au moritu forte iute.

Despre mortea adeverata a Mantuitoriului au fostu convinsi toti cei ce l'au vediutu. Nimene inse nu a fostu convinsu asiá cá fariseii. Eli de securu au portatu cea mai mare grige, cá Mantuitoriulu se nu fia luatu la nice unu casu diosu depre cruce, pana nu va fí mortu în adeveru. Scieáu eli bine, cine este Mantuitoriulu pentru eli, si cá de elu nu potu scapá decátu prin morte adeverata, căce precumu a dñsu deputatulu ace'la alu conventului revolutiunei franceze, care a pretinsu uciderea si nu numai esilarea seau inchiderea inimiciloru republicei, „*numai mormentulu este una prinsore, acareia usi nu se mai deschidu*“. Au fostu convinsi despre acést'a ostasii tramisi, cá se-i sfarame fluerele petioreloru conformu legeri. Celi vechi credeáu, cumcă sufletulu locuesce în genunchele si în fluerele petioreloru. Diu care cauza la delincuenti înainte de ce i luáu depre cruce, li sfarimáu genunchele si fluerele, cugetandu, cumcă prin acést'a i vá parasí si sufletulu. La Mantuitoriulu inse, nu i au sferimatu fluerele, fiendu-cá morise deja, si astu-feliu nu erá de lipsa se mai întrebuintieze si midilocutu din urna alu ucideri. Au trecutu ostasiulu pre lenga petiorele lui Isusu, fora se-i faca nemic'a, cá orecându angerulu Domnului pre langa usile Israelitiloru, a trecutu fiendu-cá erá chiaru atunci „Pascha“ = serbatori'a „treceri“.

Prein lege erá mai departe prescrisu, cá înainte de ce s'ar luá corpulu unui delincuentu diosu depre cruce, se se strapunga în inima cu lancea, pentru-cá decumva inca nu a moritu în adeveru, atunci se mora în urm'a strapungerei acesteia. De strapungerea acést'a Mantuitoriulu nu a fostu erutiatu, si astu-feliu de a mai ramasu în elu ceva schanteia de vietia, în urm'a lovitureri acesteia în inima cu lancea, a trebuitu si acést'a se se stinga.

Nu ar crede omulu, de ce absurditati este capace critic'a destructiva, cându este vorb'a, cá se atace fundamentele religiunei crestine. Renan, Wereschagin si cu consotii în strapungerea acést'a prin inima nu vedu caus'a cea mai segura a mortei Mantuitoriului, cum trebuie se veda ori si ce omu cu mentea sanetosa. Chiaru din contra eli sustienu, cá strapungerea acést'a i au causatu Mantuitoriului un'a usiorare ore careva dupa dorerile cele multe, prin ce a fostu ajutat, cá mai târdiu se se trediésea din mortea cea aparenta.

Noi scimú, cá scienti'a medicala înaintéza astádi în tote ramurile ei, si cá ea este tare multiumitoria tuturoru acelor'a, cari pre ori ce cale i sub-

ministra ver un'a inventiune noua. Ne miramu, pentru-ce Renan, Wereschagin si toti cei de unu eugetu cu eli nu pasiescu cu inventiunea loru inaintea unei facultati de medicina din cele mai celebre. Anume cu inventiunea, că deca mediculu voiesce se usiureze dorerile unui agonisantu, atunci se-lu strapunga prin inima.

Se mergemu inse mai departe! Cându Josifu si cu Nicodimu au indrasnitu de au intratu la Pilatu, si au cerutu trupulu lui Isusu, atunci Pilatu nu s'a invoitu, că trupulu se fia luatu diosu depre cruce, pana ce nu s'a informatu de ajunsu, cumcã Isusu in adeveru a moritu. S'a miratu, ce e dreptu, Pilatu, că Isusu a moritu asia curundu. S'a miratu, pentrucã elu dupa ce l'a datu pre Isusu pre man'a Jidoviloru, s'a dusu in casa si nu s'a mai interesatu mai multu de elu. Ma i a parutu bine, că s'a scapatu de molestarile cele multe ale Jidoviloru. De unde elu nu a sciutu nemicu, cumcã câtu de amare si de crancene au fostu bataile, ce le a suferitu Isusu dela ostasii romani. Căce deca ar fi sciutu, atunci de securu, că nu s'ar fi miratu, că Isusu a moritu asia curundu. Ori cumu se fia, ela numai atunci a datu lui Josifu trupulu lui Isusu, cându a fostu convinsu, că e mortu, dupa-ce l'a informatu despre acést'a ostasiulu transmisu anume spre ace'a. Au trebuesce in caus'a acést'a martoru mui demnu de credintia că Pilatu?

Cine au fostu inse cei ce l'au inmormmentatu pre Mantuitoriulu? Aceia au fostu doi omeni din clasile cele mai inalte ale Jidoviloru, dintre cari pre unulu, adeca pre Josifu, lu numesca Evangelistii: sfetnicu cinstitu. Afora de ace'a au fostu ambii omeni de cultura, si pre langa ace'a si barbati, cari iubeân pre Mantuitoriulu din inima. Astufeliu de barbati au fostu la totu casulu in stare, se cunosca, óre Mantuitoriulu este in adeveru mortu seau nu; éra de alta parte, că unii ce l'au iubitu atât'a, au panditu de buna sema si dupa celu mai micu semnu, din care aru fi potutu presupune, cumcã inca nu este mortu, si cumcã este ceva sperantia, cumcã lu potu aduce éراسi la vietia. De tote aceste inse Evangelistii nu amintescu nemica. Semnulu celu mai invederatu, cumcã si Josifu si Nicodimu au fostu deplinu convinsi, că Isusu este in adeveru mortu, căce altamintrule pre una persona atâtu de iubita nu o ar' fi asiediatu in mormentu.

Deca inse critic'a moderna alui Renan, Wereschagin si celilalti nu voesce se creda nice lui Pilatu, nice lui Josifu si Nicodimu, atunci credemu, că aru trebui se creda fariseiloru jidovesci, cu cari au comunitate de interesu, anume negarea inviarei Mantuitoriului. Că ce au facutu fariseii si literatii jidovesci, dupa-ce Mantuitoriulu a fostu inmormmentatu? Nice atunci nu a fostu linistiti, ci au mersu la Pilatu, si au cerutu, că se pazésca mormentulu, că se nu-lu fure invatiacii si se dica, că a inviatu. Pilatu de o parte sentia unu remorsu mare de conscientia, de alta parte in decursulu procesulu Mantuitoriului s'a fostu saturatu de Jidovi. Din care cauza, numai că se scape de eli, li a disu: „*aveti paza, mergeti, de faceti cum sciti!*” Ce au facutu inse fariseii si

literatii? Au mersu si au sigilatu mormentulu. Cine pote inse presupune, că nescie inimici asia mari ai Mantuitorului, cum au fostu acestia, au sigilatu mormentulu, inainte de ce s'ar' fi convinsu, cumcă este in adeveru mortu. Mortea Mantuitorului este intarita chiaru cu sigilulu inimiciloru lui celoru mai mari. Si totusi inimicii lui de astadi nice cu acest'a nu se multimescu, desi nice unu testimoniu nu este atatu de demnu de credintia, că testimoniulu datu de inimici.

Ultimulu refugiu alui Renan, Wereschagin si celilalti este inmormentarea. Dicu adecă, cumcă aromele cele multe, cu cari a fostu unu trupulu lui Isusu, l'au ajutatu că se se trediesca mai iute din letargia.

Judeii se indatinau a inmormenta pre morti dupa modulu Egipteniloru, cari infasiurau corpulu in fasie de giolgiu dela capu pana la pitiore. Cine a vediutu numai odata ver o munia in ver unu museu europeanu, acel'a de securu e convinsu, că si de s'ar' tredi ore cineva in mormentu, deca este astu-feliu infasiuratu, nu ar poté respira nice unu momentu, si ar trebui se mora in adeveru, ori si cu câte arome ar' fi unse geolgiurile.

Lasamu in urm'a acestora se judece ori si cine, ore este esplicarea cea „geniala“ a fariseiloru moderni in adeveru mai „geniala“, decâtu cea „negeniala“ a fariseiloru antici jidovesi.

Contribuirile la fondulu deficientiloru, a veduveloru si a orfaniloru de preoti.

Prea Veneratulu Ordinariatu Metropolitanu in dilele trecute a emisu unu circulariu catra intregu clerulu archidiecesanu, in care-lu provoca, că se se dechiare, deca mai voiesce seau nu a contribui la fondulu deficientiloru, a veduveloru si a orfaniloru de preoti?

Fondulu acest'a s'a infientiatu la anulu 1838 sub episcopulu Leményi, candu s'a adunatu la Blasiu clerulu pentru a-si esprima omagial'a sa supunere imperatului Ferdinandu, care atunci se suise pre tronu. Fondulu de atunci a crescutu prin contributiile anuali ale clerului, in modu mai insemnatu inse prin adaugerea veniteloru intercalari din dominiulu metropolitanu dupa mortea Metropolitanului Siulutiu pana la implerea scaunului. Clerulu s'a obligatu totu de a un'a numai pre 10 ani la contribuire pentru fondulu acest'a. Din care cauza Ordinariatul Metropolitanu totu la 10 ani se indatinéza a mai intréba clerulu archidiecesanu, deca mai voiesce seau nu a contribui la fondulu acest'a. Si fiinducă chiaru acum se implinescu 10 ani dela dechiararea din urma, asia clerulu este intrebatu din nou.

Nu voimu se prejudecamu dechiaratiunei veneratului cleru. Densulu de securu va sei ce face, candu se va dechiará, seau că voiesce seau că nu voiesce a contribui si mai departe. Cu tote aceste credemu a nu fi nemodesti, deca in cateva cuvinte vomu indigita unele motive, ce militéza pentru contribuirea si mai departe.

În toate statele de viață sacrificată unui serviciu public s'au luat măsuri, ca văduvele și orfanii rămași să fie baremu în cauză asigurati. Astăzi felul este cu oficialii militari, cu cei de la justiție și în timpul din urmă chiar și cu cei de la administrație. Ce lucru poate fi mai natural, decât că în privința acestora se se poartă de grijă și de văduvele și orfanii preoților? Cine înse se poate asigura pre omeni acestia necăgiti decât erași clerul? De la statul astăzi nu putem aștepta așa ceva. Poporul nu este în stare să o facă. Rămâne așa dăru numai clerul. Elu înse nu o poate face decât prin crearea și augmentarea unui fonduri anume destinat spre acestă.

Decă este, că se descoperim adevărul în totă sinceritatea lui, atunci putem să dicem, că crearea și augmentarea unui atare fonduri în nece unu statul nu este așa de lipsă, că în celălalt preotiescu la noi. Alte state de viață sunt dotate neasemenat mai bine decât celălalt preotiescu la noi. De unde în statele acele unu se face după câteva ani de serviciu și poate baremu în parte asigură familiă pentru unu casu nefericit. Dotatiunea preoților noștri înse este atât de mică față cu a acestora, cătu nu odată și după unu serviciu tare îndelungat unu preotul nu poate castiga atâtă, cătu la unu casu de moarte familiă se-i face asigurată după cerință. De unde este ună necesitate cătu se poate mai imperativă, că clerul se-și pună totă silință posibilă spre augmentarea fondului văduvelor și orfanilor de preoți, că cu timpul se le poate fondului acestă subministra unu ajutoriu mai însemnat, căce celălalt de astăzi de 25 fl. anualii mai că nice nu poate fi luat în considerație.

Voră eugetă unii, că nu e pentru ce se mai contribuie la fondul acestă, deoarece pre atunci, pre când va ajunge fondul baremu la atâtă, cătu se poate da numai 100 fl. unei văduve pre anu, de securu nu voră mai fi în viață nice eli nice văduvele lor. Obiectiunea acestă înse și pierde multu din valoare, decă vomă considera, că la noi sunt forte rari preoții, cari din totii fiii se nu și face baremu pre unu preotul, și din totte fetele baremu pre ună preotésă. Astăzi felul potă mai totii contribui la fondul acestă în speranță, că decă nu densii, totuși fiii și nepoții loră se voră împărtași din elu, cându va fi crescut la ună sumă mai mare.

Decăteori nu știe securu celălalt ce plantăza pomi în grădina, cumcă elu nu va ajunge să manance din fructele loră, și totuși-i plantăza. I plantăza în speranță, că decă nu elu, celălalt putem fiii și nepoții lui totuși voră gustă din fructele cele departate.

La aceste se mai adăuge și împregiurarea acestă, că contribuiri la fondul acestă sunt forte mici, anume Canonicii contribuiesc câte 5 fl. pre anu, Protopopii și profesorii câte 2 sau 3 fl. 50 cr., parochii, administratorii, cooperatorii și capelani câte 1 fl. v. a. Mai că nu credem să fie cineva, care se considere de ceva sarcină ună contribuie atât de neînsemnată, cu atât mai vertosă, că de câte ori nu este silitu omul să de ună atare sumă la câte ună petrecere filantropică cu dansu și la alte colecție de valoare socială tare

neînsemnata, și apoi se se retraga dela unu fondu atatu de umanu și adevratu filantropicu. Cine ar' cugetá se se retraga dela un'a atare contribuire, acel'a se privésea numai odata la starea cea deplorabila a multoru veduve și orfani de preoti, și atunci credemu, că nu se va retrage.

Va trece în adeveru multu tempu, pana cându fondulu acest'a va fi în stare a subministrá veduveloru și orfaniloru de preoti ceva pensiune însemnata. Deca înse clerulu nu se va subtrage dela contribuire la fondulu acest'a, atunci desi târdu, înse tempulu acest'a totusi va veni.

Pana atunci înse ar' fi bine, deca clerulu nostru nu s'ar' feri de alte mijloce, ce le subministra cultur'a moderna spre a-si ascurá famili'a pentru unu casu de morte. Si mijloculu acest'a suntu societátile de asigurare de vietia, asia în câtu la casu de morte famili'a se capete una anumita suma de bani. Tota lumea culta, ma chiaru și clasele lucratoriloru se folosescu de societátile aceste. Numai clerulu nostru, spre daun'a lui, trebuie se marturisimu, că se folosescu tare pucinu, desi deca s'aru folosí de elu, multe lacrimi de a le veduveloru și de a orfaniloru de preoti s'aru poté uscá. Cu alta ocaziune vomu aduce și una inviatiune în folosirea de mijloculu acest'a atátu de salutaru alu civilizatiunei moderne.

Nu potemu cu ocaziunea acést'a lasá neamintita relatiunea professoriloru preoti dela institutulul din Blasiu facia cu fondulu acest'a. Profesorii preoti înca contribuescu la fondulu acest'a și înca în una mesura egala cu unii protopopi, va se dica 2 fl. 50 cr. v. a. Se nasce înse întrebarea, cumcá la casu cându unu professoriu preotu ar' deveni deficientu seau famili'a lui orfana, atunci cu câtu s'ar' impartasi din fondulu acest'a? Preotii deficienti, cari contribuescu câte 1 fl. pre anu, se impartasescu cu 50 fl. anuali. Priu urmare este dreptu, că unu professoriu, care contribue 2 fl. 50 cr. pre anu, se se impartasesca la casu de deficientia cu 125 fl. v. a. pre anu. Veduvele și orfanii de preoti, ce au contribuitu 1 fl. pre anu, se impartasescu cu 25 fl. pre anu. Veduvele și orfanii de professori, ce au contribuitu 2 fl. 50 cr. pre anu, este érasu dreptu se se impartasesca cu 60 fl. pre anu. Acum ar' fi ocaziunea cea mai binevenita, că se se reguleze lucrulu acest'a, deorece professorii înca voru trebui se se dechiare, deca mai voiescu a contribui seau nu la fondulu acest'a. Altumintrele și abstragandu dela cuantulu contribuirei, professorii deficienti, veduvele și orfanii loru aru meritá se se impartasesca la casu de lipsa mai bine din fondulu acest'a. Nice unu parocu și nice unu protopopu nu este ocupatu tota dit'a cu oficiulu, cum este unu professoriu, care în continuu este ocupatu seau în scola cu prelegerea, seau acasa cu coregerea pensuriloru. Éra dílele de serbatoria și de ferii trebuie se le folosésca spre implinirea altoru officii, precum de concionatori la catedrala, asessori la esactoratu și la tribunalele matrimoniale din centru, cari dau tare multu de lucru, și înca lucru fora de nice una remuneratiune. De unde de o parte poterile loru mai iute se consuma, éra de alt'a nu li remane tempu pentru alte castiguri, cum li

remane la preotii rurali, dintre cari unii în parochii mai mici nu au tota septeman'a altu ocupatiune oficioasă, decâtu Sant'a Liturgi'a de Dominec'a. Afora de ace'a dotatiunea profesoriloru este atâtu de mica, câtu considerandu pretensiunile sociali de astăzi, din ace'a mai la nice unu casu nu-si pote asecură famili'a.

Totu asemenea ar' fi de doritu, că pensiunile Siolutiane destinate protopopeseloru veduve se se estinda si la veduvele profesoriloru. Căce dupa-ce professorii suntu pusi in unu ranghu cu protopopii la contribuiri, lucru naturalu, că si la beneficii se fie in acelasi ranghu. Adeveratu, că Metropolitulu Siolutiu in literele fundationali vorbese numai de protopopese nu si de profesorese veduve. Acést'a inse vine de acolo, că pre tempurile lui nu eráu professori casatoriti. De ar' fi fostu, atunci si de veduvele loru si ar' fi adusu aminte, cum si a adusu de a toturoru, anume de a Canoniciloru, Protopopiloru si Parochiloru. Apoi *regula juris* dice: *favorabilia sunt amplianda si nu restringenda*. Prin urmare este unu lucru tare logicu, deca favorulu acest'a alu protopopeseloru veduve se interpretéza astufeliu, câtu se pota participá din elu câtu mai multe. Deca este vorb'a inse de un'a atare interpretare legala, atunci ace'a mai bine se pote face, deca favorulu se estinde si la persone corelate. Si persone corelate suntu protopopii si professorii, deca la contribuiri se considera in acel'asi ranghu, cu atâtu mai vertosu, că nu credemu, că deca Metropolitulu Siolutiu ar' traí, ar' avé ceva in contr'a unei atari interpretari. Si apoi, cându in modu rationabilu se pote presupune, că insusi fundatoriulu s'ar invoí la una atare interpretare, atunci ea este iertata si dupa legile etice si dupa cele juridice.

Caderea steleloru in ser'a de 27 Nov. n. 1885.

A fostu imposantu fenomenulu acest'a, ce credemu, că l'au vediutu mai toti cetitorii nostrii. Pre câtu s'au desfetatu in privirea lui toti celi ce-i cunoscú caus'a, pre atât'a s'au infricosiatu toti aceia, caror'a caus'a nu le a fostu cunoscuta. Ma fenomenulu acest'a a datu ansa si la diverse conjecturi superstitiose. Baseric'a nu a iubitú nice odata superstitiunea, nice nu a voitu, că cu ajutoriulu ei se sustiena moralitatea. Ea doresce, că credintiosii se studieze natur'a, in care vede omulu atâtu de bine marimea lui Domnedieu. Ni rezervamu pentru numerulu venitoriu unu tractatu mai lungu despre fenomenulu acest'a. Pana atunci, pentru celi ce nu-i cunoscú caus'a, insemnamu numai atât'a, că fenomenulu acest'a nu s'a intemplatú acumu pentru antaia data. Elu a fostu cunoscutu inca si anticiloru Greci, Romani, Persi si Arabi. Stelele cele ce se vedu cadiendu nu suntú nice stelele ficse cele departate, de bilione de miluri de noi, nice planetii celi departati numai de milioane. Din contra ele suntú un'a massa forte mare de meteori miciuti, care se inverte cá si pamentulu si cá si planetii in giurulu sorelui. Cându pamentulu in calea sa in giurulu sorelui ajunge tare aproape de mass'a acest'a, atunci le vedemu

luminandu si fugindu pre orisonu. Mass'a acést'a este forte désa mai cu sema in locurile acele, unde ajunge pamentulu in lun'a lui Novembre si alui Augustu. De unde fenomenula acest'a se repetiesce, desi nu totu de a un'a in aceasi marime, regulatu in lunile aceste. Érá in lunile aceste mai cu sema si mai desu in noptile dela 12--14 Novembre si dela 9--14 Augustu. Cate odata inse si in alte nopti, candu pamentulu ajunge tare aproape de partea ace'a a masei de meteori, care este cea mai désa, cum a fostu in anulu acest'a in ser'a de 27 nov. n. candu dupa calcululu astronomicu cadeáu pre ora cá la 240,000 atari stele. Ele suntu forte mici. Cele mai mici de abié au 100 petiore in diametru. Pre câtu suntu de mici inse, pre atât'a suntu de multe, de unde tare nimeritu le annu poté numí: infasoriele ceriului si pigmeii stelorum, éra fenomenulu lor se pote asemená cu productiunile cu focu artificialu, cu rachete si altele, (Feuerwerk in limb'a germana), numai câtu productiunea acést'a se intempla nu pre pamentu, ci pre ceriu.

Câteva observàri la Liturgiariulu celu nou tiparitu in Blasiu la 1870.

Cá si in alte multe lucruri culturali asia si in revederea si edarea cartiloru rituali are baseric'a nostra meritu nationalu forte mare. Catedral'a metropolitana din Blasiu a fostu cea de antaiu baserica romanésca, in care s'a inceputu eliminarea slavonismiloru celoru ruginiti, ce câte odata nice nu-i pote omulu esprimá fora cá se nu stranute. In baseric'a acést'a s'au inceputu a se folosi mai antaiu termini latini pentru concepte si idei, pentru cari limb'a romanésca poporala nu aveá cuvinte. In baseric'a acóst'a, precumu dice istoriculu Iliarianu, au inceputu mai antaiu episcopii si preotii romanesci a lasá blagosloveni'a si norodulu si au inceputu: a binecuvéntá poporulu. In baseric'a acést'a s'au cetitu mai antaiu din càrti tiparite cu caractere romane.

Suntu, ce e dreptu, si astadi destuli literati romani adevirati si pretinsi, cari in locu de a recunosce meritululu acest'a incontestabilu alu basericei nostre, i facu imputari, cá a stricatu si denaturatu limb'a; ma sustienu, cá limb'a cartiloru nostre rituali este cu totulu neintelligibila pentru poporu. Cine voiesce inse se fia judecatoriu impartialu, ace'a pana la un'a atare acusa nu se pote redicá la nice unu casu. Concedemn bucuros, cumcá câte odata s'a mersu prea departe cu curatirea limbei; ma si cumcá, câte odata principiulu curatirei limbei i s'a sacrificatu sensulu celu corectu si adeveratu teologicu. Si acést'a s'a intemplatu in unele locuri chiaru si in liturgiariulu celu mai nou tiparitu in Blasiu cu litere latine la 1870, care altomintrule este un'a din cartile rituali cele mai bine edate.

Deca inse consideramu, câtu de greu lucru este edarea a unoru càrti compuse in un'a limba classica cá si cea greca si traduse pre un'a limba inca nedesvoltata, cum este cea romanésca. Deca dupa ace'a mai consideramu,

că de multe ori și revisiunea teologică și limbistică a cartiloru acestor'a a cădiutu pre umerii la câte unulu singuru, seau celu multu la doi, atunci nu ne vomu mirá, că nu s'a potutu affá totu de a un'a in edarea loru ce'a ce este mai bunu și mai corectu. Ce'a ce s'a gresitu inse la un'a edare, ace'a se pote corege cu ocașiunea altei edari. Si acést'a este caus'a, pentru care in câteva renduri amu aflatu cu cale a indigítá unele lucruri din liturgiariulu amintitu, cari dupa parerea nostra și credemu a mai multor'a, nu suntu deplinu corespundictorie.

Nu vomu dice nemic'a despre ace'a, că in liturgiariulu acest'a suntu unele cuvinte latine, cari ar' fi potutu forte usioru se lipsesca și se remana cele vechi slavice — de suntu in adeveru slavice — cum este p. e. *tentatione* in locu de *ispita*, *crucifixu* in locu de *vestigiu*, *suscipendu* in locu *primindu scilii* in locu de *veci* și altele de genulu acest'a. Cuvinte cá *a vestigiu*, *a primu*, *ispita*, *veci* și altele, nu voru mai est' din limb'a nostra nice candu, fienducá suntu prea impamentenite. Apoi nu este chiaru nimeritu a tractá cuvintele aceste cu aceasi neindurare, cu care se tractéza pre dreptulu cuvinte slavice cá *zvezda*, *plustanitia*, *prevelicu* și altele, cari in gur'a poporului nu se audu de locu, ci numai prin cartile basericesci.

Mai batetorie la ochi inse suntu in liturgiariulu acest'a unele cuvinte, cari nu suntu nice latine, nice slavice, ma chiaru nice romanesci, căce in gur'a poporului nu se audu, seau de se si audu, suntu de securu ceva provincialismi, cari nu si au potutu castigá valore universală in limba. Este cu potintia, că cuvintele aceste ocuru pote in ceva carte betrana romanésca. Din graiulu poporului inse au peritu. Chiaru pentru că au peritu inse, nu este lipsa, se le mai scotemu din mormentu. Perirca loru este semnulu celu mai invederatu, că nu mai corespundu starei limbei de astadi, căce orí ce limba in progresulu ei eliminéza in continuu ce'a ce nu mai corespunde stadiulu ei de dezvoltare, la care a ajunsu. Filologii se potu ocupá cu ele din punctulu loru de vedere. Poporulu inse dupa-ce le a cantatu odata: vecinie'a pomenire! nu le va mai primí nice odata intre celi víi.

Atare cuventu este p. e. la pg. 73 cuventulu *bine sciresci* in locu de *bine vestesci!* Nu ni aducemu aminte nice se fimu auditu nice se fimu cetitu undeva in literatur'a romanésca mai noua nice cuventulu: *a sciri*, nice: *a bine sciri*. Ni este cunoscutu cuventulu: *a sci* și: *a scirici!* Dara de locu nu ni este cunoscutu cuventulu: *a sciri*. Si apoi lucru curiosu! Totu pre pagin'a acést'a numai cu trei sire mai susu in locu de: *bine vestitoriu* nu se dice: *bine sciritoriu*, cea ce ar fi celu pucinu consecentu, ci se dice *bine inscientiatoriu*, care inca nu se intrebuintiéza de locu nice in gur'a poporului, nice in limb'a literaria.

Deca ar' fi dupa noi, atunci noi nu amu fi pusu nice: *binesciritoriu*, nice: *bine inscientiatoriu*, ci amu fi lasatu pre: *bine vestitoriu*, căce desi diugetate este de origine slavica, totusi si a capetatu dreptu de cetatianu in limb'a

romana. Grecesce cuvântul acesta se exprimă prin: *εὐαγγελίζω*. Deoa înse voimă se ne ferimă de slaviculă binevestitoriu, și voimă se folosimă cu ori ce pretiu termină seau latină seau românescă, atunci calea cea mai bună de a afă termină acomodată ar' fi a caută, cu ce termină latină este tradusă cuvântul: *εὐαγγελίζω* în versiunea latină a Santei scripturi numită: vulgata. În versiunea acestă: *εὐαγγελίζω* este tradusă și cu: *evangelizare* și cu: *praedicare*.

Astufeliu s'ar' poté alege ori și care din acesti doi termeni, desi celă din urma nu este chiară adecuată, înse arc pre langă sine autoritatea Santului Jerouimă, traducătorulă vulgatei, precăndă *bineinșentioriu* și *bineșcritoriu* nu arc pentru sine nice ună autoritate.

Totu asemene stă lucrulă și cu cuvântul: *a marturi*, care în liturgiariulă acestă a ocure forte desu în loculă cuvântulă: *a marturisi*. Cuvântulă *a marturi* noi nu l'am auditu nice cândă și nicăiri. Este posibilă, că ore cuiva basatū pre ver una lege se i se pară mai corectū: *a marturi*, decâtă *a marturisi*. Înse noi credemă, că chiară și deoa ar' existe una atare lege în limbă, de acolo nu urmăza, că tote cuvintele trebuescă trase după legea acestă, ori se nimerescă, ori ba. Ins'asi limbă nu este atâtă de rigoroasă în aplicarea legăi, căce ea o aplica până cândă convine preste totă cu natură și cu geniulă ei. Cândă nu mai convine, atunci se abate dela ea și formăza esceptiune. Mă cu cătu una limbă este mai cultă, cu atâtă este mai puțină strinsă în legi foră esceptiuni, și din contra este mai avută în esceptiuni dela legi. Prin acestă limbă devine mai mlădiosoă, mai elastică, mai avută și preste totă mai placută. Eșemplă viu ni este în privintă acestă limbă greacă, pre care altămintrele nu filologii o au cultivatū, ci geniulă scrietoriulă ei celoru mari. Pre mană filogiloru, ce aplica legea cu seriositate draconică, cine șcie, ce s'ar' fi alesă de ea. Deoa lumea romană dice: *a marturisi* și nu: *a marturi*, atunci acestă este mai mare autoritate, decâtă ori și cine.

Pre lengă cuvintele de genulă acestă suntu altele, prin cari sensulă teologică este schimbatū cu totulă. Astufeliu la pag. 132 în liturgiă Marelui Vasiliu, unde se enumera corurile angeresci, vine în ainte cuvântulă: *incepetoriele*. Santulă Apostolă Paulă enumerăndă corurile angeresci numescă pre unulă din ele: *principatus* după testulă Vulgatei. Preste totă din numele, ce le portă corurile angeresci la Santulă Paulă, se vede, că fia-care coră are dela Domnedienă asignată una domniă preste ceva. Număi astufeliu au sensu cuvintele: scaunele, domniile, principatele, poterile scl. Acum a traduce cuvântulă: *principatus*, cândă este vorbă de angeri cu: *inceptoria*, ni se pare gresitū, de o parte pentru cacofoniă cuvântulă: *inceptorie*, care proprie nice nu existe în limbă romanășcă, ora de altă parte pentrucă elă exprimă unu ce cu totulă diversū de cuvântulă: *principatus*. Prin cuvântulă *inceptoria* se nasce în omă ideă a originei unai lucră. Prin *principatus* înse se nasce ideă a unei suveranitată ore care.

Totu asemenea la pag. 88 si 130, unde se dice: *sant'a aducere cu pace a o aduce*. Abstragandu dela cacofonia cuvintelor acestor'a, aci este vorb'a de santulu Sacrificiu eucharisticu. Santulu Sacrificiu eucharisticu inse corectu teologice nu se pote numi la nice unu casu numai aducere. Aducerea este numai unu daru adusu la baserica, precum p. e. prescur'a si paosulu. Sacrificiulu inse este nimicirea unui lucru pentru a contestá prin elu suprem'a majestate alui Domnedieu. Sant'a eucharistia nu este numai una aducere simpla, ci este unu Sacrificiu in celu mai adeveratu sensu alu cuventului. Credintiosii nu aducu sant'a Eucharistia la baserica cá daru seau aducere, ci aducu numai materialulu pentru sant'a Eucharistia. Sant'a Eucharistia o sacrifica preotulu si numai intru unu sensu departatu si poporul cu elu la olalta. Cu unu cuventu altu ceva este aducerea si altu ceva este sacrificiulu. In cuvintele de mai susu baseric'a provoca pre credintiosi, cá se fia cu luare aminte, cá acum se aduce sacrificiulu liturgicu lui Domnedieu. Prin urmare nu este corectu in loculu acest'a a intrebuintia cuventulu: aducere. Nu scimu pentru ce in cuvintele immediatu urmatorie se dice corectu: „*indurarea pazei, sacrificiulu laudei*“, éra in cele amintite cuventulu sacrificiu s'a inlocuitu cu: *aducere*.

Mai batatoria la ochi inse in totu liturgiariulu este folosirea forte désa a cuventului: *a indestulí*, in locu de cuventulu: *a invrednicié* seau mai latinisatu: *a face demni*, si inca folosirea lui, cându este vorba de relatiunea nostra facia cu Domnedieu. Asia p. e. la pag. 76 unde preotulu se roga in taina pentru catechumeni (cei chiamati), cá Domnedieu se-i faca demni seau se-i invrednicésca baiéi nascerei de a dou'a, va se dica botezului, se dice in liturgiariulu celu nou: *si-i indestuléza pre densii baiéi nascerei de a dou'a!* Abstragandu dela ace'a, cá cuventulu: *a indestulí* in loculu acest'a in contra toturoru legiloru gramaticali este construitu cu dativu, asia cátu celu ce nu intielege de aire cuvintele aceste, de aci nu le va intielege nice odata, lucrulu teologice de locu nu este corectu. Cuventulu a indestulí presupune totu de a una unu dreptu din partea celui ce se indestulesce decatra altulu. Prin urmare fuerulu aci astu-feliu este espusu, cá si cum catechumenii ar' avé unu dreptu ore care la sacramentulu botezului si la gratiele lui. Acést'a inse nu sta. Si catechumenii si noi cei botezati nu avemu nice unu dreptu a pretinde nice unu sacramentu dela Domnedieu si nice gratiele impreunate cu ele. Tote aceste ni le a datu Domnedieu numai din binevointia, cá unor'a cari necum se avemu ceva dreptu la ele, dara prin pecate, fia celu originalu, fie cele personali, suntemu chiaru positive nedemni de ele. Din caus'a acést'a teologice este corectu a se rogá, cá Domnedieu se faca demni pre catechumeni de sacramentulu botezului, si de totu necorectu a se rogá, cá Domnedieu se-i indestuleze cu sacramentulu botezului. Totu asemenea la pag. 98, unde credintiosii se roga prin preotulu, cá Domnedieu se-i faca demni a numi Tata pre Domnulu ceriului si alu pamentului, pre care dupa natura nu-lu potu numi decâtu: Domnulu loru alu servitoriloru, éra pentru pecate nice baremu Domnu ci:

pedepsitoriu dreptu. Si aci inca se dfee, cá se-i indestuleze a-lu numí tata, cá si cum ar' avé dreptu la ace'a, si nu ar' fi totu lucrulu numai una gratia purcesa din iubire, pre care S. Joanu Evangelistulu o espune cá una minune, cându dice: „*vedeti iubitoru, ce iubire ni a arclatu noue Tatalu, cá se fimu sí se ne numimu fii lui Dommedicu*“. Totu asemene la pag. 77, 80, 71, 146, 171, si in tare multe alte locuri.

Numai unele principii amu indigitatu noi prin aceste, cari dupa modest'a nostra parere ar' fi bine se se iee in considerare la una editiune noua a liturgiariului acestuia. Altii pote voru indigitá alte principie. Din tote in urma din partea autoritatei nostre basericesci se va alege ce e bunu, si astafeliu in edarea cartiloru vomu progresá totu dela buuu la mai bunu.

Literatura.

1. P. O. D. *Joanu Papiu* spiritualu alu institutului penitentiariu din Gherl'a, unulu din celi mai diligenti si mai fructiferi scrietori basericesci de ai nostrii, ni tramite brosiur'a prima a unui opu alu seu intitlatu: „Orientele catolicu“. Scopulu autoriului este a demustrá din S. Scriptura si din variele monuminte ale basericei orientali conservate in cartile basericesci credinti'a catolica despre Primatulu fericitulu Petru Apostolulu si a successoriloru aceluasi, Pontificiloru romani. Opuulu este scrisu in doue limbi, anume latina si romana, ce'a ce-lu va ajutá, cá se fia cetitu si de straini. Este aprobatu de Prea Veneratulu Ordinariatu episcopescu de Gherl'a. In brosiur'a prima, ce a aparutu dejá, autoriulu demustra Primatulu Santulu Petru mai antáiu din locurile indatinate din S. Scriptura. Dupa ace'a trece la cartile nostre rituali, din cari primulu argumentu este, cá chiaru si orientalii desbinati serbéza pana in díu'a de astádi pre mai multi Papi Santi, precum Silvestru, Leonu, Gregoriu, Celestinu, Martinu s. a. Dupa ace'a autoriulu se provoca la cantarile din 16 Januariu, díu'a inchinarei cinstitului lantiu a Santulu Petru. Deca autoriulu va continuá totu asia, atunci cartea promite a fi forte interesanta. Amu fi doritu numai, cá autoriulu se fia luat in cadrulu probariloru sale si cele lalte puncte de credintia, in cari orientalii desbinati se abatu dela credinti'a cea adeverata. Prin acést'a opulu ar' fi devenitu inca sí mai interesantu cu atátu mai vertosu, cá altu opu de genulu acest'a nu avemu, decátu una brosiura mica numita: *Osculus veritatis* compusa in secululu trecutu de calugarii basiliti din Blasiu. Cu tote aceste nu potemu lipsí a nu recomandá opulu acest'a nou cu tota caldur'a.

2. In decursulu anului acestuia unele foi basericesci magiare infectate de siovinismu au atacatu sant'a Unire la Romani din unele puncte de vedere cu totulu straine de spiritulu celu pacificu si conciliatoriu alu basericei catolice. Unele din atacurile aceste le amu cetitu si noi si plini de mahaire le amu pusu la o parte, dupa ce amu vediutu, cá atacuri de aceste fora temeiu vinu

de acoló, de unde mai puțin aru trebuí se vena. Rssimulu D. Dr. *Augustinu Lauranu*, canonicu oradanu, malnitu si elu de securu cá si noi, a respunsu la atacurile aceste prin unu siru de articlii publicati in foile magiare. Articlii aceastia amplificati i publica Rssimulu Domnu si in una brosiura separata, la care ni tramite spre publicare invitatiunea de prenumerare de mai diosu. Amu dorí numai, cá ciclulu acest'a de articli Rssimulu Domnu se-lu publice si in limb'a romana, cá se-lu pota cetí si se se pota instrui din elu si acei preoti seau laici, cari seau nu intielegu limb'a magiara de locu, seau nu o intielegu in mesura asia mare, cátu se pota intielege un'a atare scriere.

Megrendelési felhívás ily című füzetre: **A Szent Unio.** Apologetikus cikksorozat, a Magyar Szent Korona alatt élő görög szertartásu katholikus románok védelmére. Irta: Dr. *Lauran Agoston*, nagyváradi gör. szert. kat. kanonok.

Míg Aristides és Quadratus, szent Jusztin vértanu, Athenagoras, Minutius Felix, Tertullianus, szent Cyprián, Arnobius, Lactantius, Pantaenus és az első századok többi Apologetái, általánosságban a kereszténység védelmezését tűzték ki feladatukul; addig a jelen füzet célja, oly nem is gyaníthatott részről jövő roppant vádat utasítani vissza, mely ha rászárad a Magyar Szent Korona alatt élő *görög szertartásu katholikus románokra*, azoknak, mint nemérdemeseknek arra, hogy még csa a haza levegőjét is élvezhessék, innen pusztulniok kellene.

Elég érdekes tárgy ez arra nézve, hogy azt, különösen a „Religio“ című kath. egyházi és iradalmi folyóirat *ez időszéri*ti n. t. olvasó közönsége, kiváló figyelemre méltatni kegyeskedjék

A 7–8 nyomtatott ivre terjedő füzet ára, póstai szétküldéssel 60 kr. Papnövendékeknek 30 kr.

A füzet e hó végein elhagyja a sajtót és a m. t. megrendelőknek azonnal megküldetik.

Nagyvárad, 1885. évi deczember hó 5-én.

Dr. **Lauran Ágoston.**
gör: kath. kanonok.

Sentintie morali latine.

1. Videndum est, ut ea liberalitate utamur, quae prosit amicis, noceat nemini.
Cicero.
2. Nihil est liberale, quod non idem justum.
Cicero.
3. Quidquid sine detrimento commodari possit, id tribuatur vel ignoto.
Cicero.
4. Ea est jucundissima amicitia, quam similitudo morum conjugavit.
Cicero.
5. Fata viam invenient, aderitque vocatus Apollo.
Virgilius.

6. Proh dolor! quantum refert, in quae tempora vel optimi ejusque
virtus incidat!
Epitaphulu Papei Adrianu VI.
7. Perfer et obdura! labor hic tibi proderit olim.
Ovidiu.
8. Oderunt peccare boni virtutis amore.
Horatiu.
9. Ipsa quidem virtus sibi pulcherrima merces.
Silius Italicus.
10. Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
Horatiu.
11. Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.
Ovidiu.
12. Vino forma perit, vino corrumpitur actas.
Ovidiu.
13. Attenuant juvenum vigilatae corpora noctes.
Ovidiu.
14. Heu! quam difficile est, crimen non prodere vultu!
Ovidiu.
15. Grator est pulchro veniens in corpore virtus.
Virgiliu.
16. Quo semel imbuta est, servabit diu testa odorem.
Horatiu.
17. Fallit nos vitium specie virtutis et umbra.
Juvenalu.
18. Cum feriunt unum, non unum fulmina terrent.
Ovidiu.
19. Tempora ne culpes, cum sis tibi causa doloris.
Cato.
20. Flebile principium melior fortuna sequetur.
Ovidiu.
21. Sperne voluptates, nocet emta dolore voluptas.
Horatiu.
22. Gaudia principium nostri sunt saepe doloris.
Ovidiu.
23. Eheu, quam levibus pereunt ingentia causis!
Virgiliu.
24. Ardua per praeceps gloria vadit iter.
Ovidiu.
25. Gutta cavat lapidem, conscumitur anulus usu.
Petroniu.